

‘Welcome to my spaceship, you’re beautiful forever’

Μισέλ Φουκώ, ‘Περί αλλοτινών χώρων’ : ‘Οι οίκοι ανοχής και οι αποικίες αποτελούν δύο ακραίες μορφές ετεροτοπίας, και αν συλλογιστούμε ότι, εν τέλει, το πλοίο δεν είναι παρά ένα κομμάτι που επιπλέει στο χώρο, ένας τόπος χωρίς τόπο, που ζει για τον εαυτό του, που κλείνεται στον εαυτό του και αφήνεται ταυτόχρονα στην απεραντοσύνη της θάλασσας, από λιμάνι σε λιμάνι, από βάρδια σε βάρδια, από οίκο ανοχής σε οίκο ανοχής και φτάνει ως τις αποικίες για να αναζητήσει ό,τι πιο πολύτιμο κρύβουν μες στους κήπους τους, καταλαβαίνουμε γιατί το πλοίο αποτελεί για τον πολιτισμό μας, ήδη από τον 16ο αιώνα μέχρι και σήμερα όχι μόνο το σπουδαιότερο μέσο οικονομικής ανάπτυξης (δεν είναι άλλωστε αυτό το θέμα που με απασχολεί εδώ), αλλά και τη σημαντικότερη πηγή φαντασίας. Το πλοίο είναι η κατεξοχήν ετεροτοπία. Στους πολιτισμούς που δεν υπάρχουν πλοία τα όνειρα στερούνται, η κατασκοπεία αντικαθιστά την περιπέτεια και η αστυνομία τους πειρατές.’

Στην ταινία του Fellini, *Το πλοίο φεύγει*, τραγουδιστές όπερας, διευθυντές ορχήστρας, ηθοποιοί, χορευτές, πολιτικοί, μέλη της αριστοκρατίας και φιλότεχνοι ταξιδεύουν με το πολυτελές πλοίο Gloria N. για δώσουν το ύστατο χαιρετή στην σπουδαία τραγουδίστρια της όπερας Edmea Tetua και να ρίξουν τις στάχτες της κοντά στο νησί που γεννήθηκε. Το ταξίδι αποχαιρετισμού, αν και εκτυλίσσεται μέσα από κωμικά περιστατικά, φαίνεται να αφήνει πίσω τη *belle époque* και να φτάνει στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Με ένα αναστοχαστικό βλέμμα πάνω στην αστική κοινωνία και το χώρο της τέχνης, καταλήγει η κάμερα να στρέφεται στον εαυτό της, να κινηματογραφεί την ίδια την κινηματογράφιση της ταινίας. Με ταξίδια μπρος πίσω στο χρόνο και στη μνήμη, λίγο πριν, λίγο μετά ή πολύ μετά τον Γ΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, διαδραματίζεται το *La Jetée* του Cris Marker, η ιστορία ενός ανθρώπου που τον έχει στοιχειώσει μια παιδική ανάμνηση. Ο τόπος της ανάμνησης είναι η μεγάλη πλατφόρμα του αεροδρομίου Orly στο Παρίσι. Ο κόσμος έχει γκρεμιστεί ή έχει ξαναχτιστεί, ανάλογα με το σημείο στο οποίο αναγκάζεται να επιστρέφει ο πρωταγωνιστής. ‘Όταν του δίνεται η επιλογή, επιστρέφει στον τόπο και το χρόνο της ανάμνησης, στη μεγάλη πλατφόρμα του αεροδρομίου Orly, για να ανακτήσει τον κόσμο της παιδικής του ηλικίας και να βρει τη γυναίκα που ίσως τον περιμένει.

Το *Ζεϊμπέκικο* του Διονύση Σαββόπουλου ή αλλιώς *Με αεροπλάνα και βαπόρια*, αναφέρεται στη συνθήκη της μετανάστευσης και του αποκλεισμού ως επακόλουθο ενός πραγματικού ή συμβολικού πολέμου. Στα μέσα του 19ου αιώνα οι χοροί ζεϊμπέκ, ομάδα χορών των ομώνυμων πολεμιστών της Ανατολίας, απλώθηκαν από τα βουνά του Αϊδινίου στη Σμύρνη και πέρα. Ο ζεϊμπέκικος ήρθε στην Ελλάδα στον 20ο αιώνα μετά την μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή πληθυσμών που ακολούθησε. Το ζεϊμπέκικο ενσωματώθηκε στην κουλτούρα του ρεμπέτικου που ήταν τραγούδι του περιθωρίου και άνηθε στις μεγάλες πόλεις, ιδιαίτερα στα λιμάνια. Έγινε ο βασικός χορός του ρεμπέτικου ρυθμού πριν φτάσει στις σημερινή πιο λαϊκή και διαδεδομένη εκδοχή του. Το *Ζεϊμπέκικο* του Σαββόπουλου μιλάει για τους πρόσφυγες της Σμύρνης, αντηχεί την ευρεία μετανάστευση της δεκαετίας του ‘60, την προσφυγιά, τις πολιτικές διώξεις κατά την περίοδο της δικτατορίας και αναζητά δυνατότητα διεξόδου σε συνθήκες εγκλεισμού.

Κάθε ταξίδι, πραγματικό ή φανταστικό, για λόγους επιθυμίας ή ανάγκης, είναι μια μετατόπιση και μια αναζήτηση. Κάθε προσωπικό ταξίδι είναι ταυτόχρονα συλλογικό, και το αντίστροφο. ‘Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί’.

Γαλήνη Νόττι

-‘Welcome to my spaceship, you’re beautiful forever’: στίχος από το τραγούδι *The heart’s a lonely hunter* των Thievery Corporation και David Byrne

- Η πρώτη παράγραφος του κειμένου βρίσκεται στο: Μισέλ Φουκώ, Ομιλίες και Γραπτά 1984, *Περί αλλοτινών χώρων* (διάλεξη στη λέσχη αρχιτεκτονικών μελετών, 14 Μαρτίου 1967). *Architecture, Mouvement, Continuité*, τεύχος 5ο, Οκτώβριος 1984, 46-49. http://biennale1.thessalonikibiennale.gr/pdf/MICHEL_FOUCAULT_HETEROtopias_GR.pdf

-‘Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί’: στίχος από το ομότιτλο ποίημα του John Donne